QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 25 ta' Ottubru, 2023.

Numru 9

Rikors numru 757/14/1 MH

E.D.D. Ellul Company Limited (C 5949)

v.

Emanuel Vella

Il-Qorti:

1. Rat ir-rikors ġuramentat tas-soċjetà attriċi E.D.D. Ellul Company Limited tal-1 ta' Settembru 2014, li permezz tiegħu ngħad:

> "1. Illi s-soċjeta` rikorrenti hi s-sid ta' kumpless ta' mhazen maghruf bl-isem ta' "Ellul Industrial Complex" u li jinsab fi Triq Indri Psaila, Tal-Handaq Industrial Estate, Qormi.
>
> 2. Illi s-soċjeta` rikorrenti kienet inkarigat lill-intimat sabiex jaghmel xoghol ta' tqeghid ta' *waterproofing membrane* f'din il-propjeta' tagħha. Il-prodott kellu jiġi supplit, kif fil-fatt gie, mill-istess intimat. L-intimat kien

iggarantixxa dan il-*waterproofing membrane* għal perjodu ta' għaxar (10) snin.

3. Illi wara li ghadda xi zmien, dan il-*waterproofing membrane* imqieghed mill-intimat zviluppa difetti serji fih, u dana billi l-istess *waterproofing membrane* zviluppa numru ta' cracks f'diversi bnadi bil-konsegwenza li kien hemm ukoll perkolazzjoni ta' ilma. Meta s-soċjeta` rikorrenti gibdet l-attenzjoni tal-intimat ghalihom, hu [l-intimat] accetta li l-*membrane* ma kienx tajjeb u zied li dan kien dovut ghall-materjal ta' kwalita` inferjuri li gie supplit lilu, minkejja li skont hu qal li kien hallas għal materjal ta' kwalita` tajba.

4. Illi l-intimat accetta r-responsabilita` għal dak li kien sehh, u ghamel xogholijiet rimedjali f'numru ta' okkazzjonijiet u fi zminijiet differenti a spejjez tiegħu, konsistenti fi traqqiegh tal-istess cracks permezz ta' *waterproofing membrane*, iżda x-xoghol rimedjali ma giex sodisfacenti.

5. Illi wara zewg okkazzjonijiet li fihom l-intimat ghamel ix-xogholijiet rimedjali u xorta baqghu jizviluppaw aktar cracks, minkejja t-traqqiegh li sar dejjem a spejjez tiegħu, l-intimat gab minn barra minn Malta ir-rapprezentant tad-ditta Taljana Mapei, li tagħha hu qal li kien il-materjal tal-*waterproofing membrane* minnu mixtri.

6. Illi r-rapprezentant tad-ditta Taljana ta lill-intimat struzzjonijiet dwar kif kellhom isiru aktar xogholijiet rimedjali mill-intimat konsistenti fi traqqiegh, u r-rapprezentant tad-ditta Taljana gharraf lill-intimat illi jekk ghas-sena ta' wara kienu ser jizviluppaw aktar cracks, kellu jiġi miksi kollox permezz ta' *waterproofing membrane* gdid.

7. Illi sussegwentement regghu zviluppaw aktar cracks u s-soċjeta` rikorrenti regghet talbet lill-intimat sabiex jaghmel ix-xogholijiet rimedjali mehtiega anke` kif suggerit mir-rapprezentant tad-ditta Taljana, iżda l-intimat wiegeb li d-ditta Taljana [li maghha s-soċjeta` rikorrenti m'ghandha l-ebda relazzjoni] ma rieditx tipprovdilu l-*waterproofing membrane* a spejjez tagħha, u ghalhekk irrifjuta li jaghmel ix-xogholijiet rimedjali mehtiega u halla kollox kif kien.

8. Illi l-intimat m'esegwiex l-appalt moghti lilu mis-soċjeta` rikorrenti skont is-sengha u l-arti billi jew ma hadimx sew jew uza materjal ta' kwalita` inferjuri jew mhux tajjeb ghall-iskop mehtieg, jew it-tnejn flimkien, u/jew għal raġunijiet oħra li ghalihom irid iwiegeb l-istess intimat.

9. Illi l-intimat kiser ukoll il-garanzija moghtija minnu lill-istess soċjeta` rikorrenti dwar dan il-*waterproofing membrane*.

10. Illi dankollu ikkaguna, qed jikkaguna u ghada qed jikkaguna hsarat u danni serji fil-propjeta` tas-soċjeta` rikorrenti, u fil-merkanzija ta' terzi mahzuna go fiha billi din il-propjeta` tinkera lil terzi għal skopijiet kummercjali, u hsara oħra lil terzi li ghaliha trid twiegeb is-soċjeta`

rikorrenti, minhabba l-perkolazzjoni ta' ilma li mhux suppost qed jipperkola kieku l-*waterproofing membrane* ma zviluppax id-difetti msemmija.

11. Illi l-intimat gie interpellat sabiex jaghmel ix-xogholijiet rimedjali mehtiega kif ukoll sabiex ihallas id-danni minnu kagunati iżda inutilment, u ghalhekk kellha ssir din il-kawża.

Jghid ghalhekk l-intimat ghaliex ghar-raġunijiet premessi din l-Onorabbli Qorti m'ghandhiex:

i) Tiddikjara illi l-intimat m'esegwiex l-appalt moghti lilu mis-soċjeta` rikorrenti dwar tqeghid ta' *waterproofing membrane* fil-kumpless ta' mhazen maghruf bl-isem "Ellul Industrial Complex", Triq Indri Psaila, Tal-Handaq Industrial Estate, Qormi skont is-sengha u l-arti, billi jew ma hadimx sew jew uza materjal ta' kwalita` inferjuri jew mhux tajjeb ghall-iskop mehtieg, jew it-tnejn flimkien, u/jew għal raġunijiet oħra li ghalihom irid iwiegeb l-istess intimat;

ii) Tiddikjara illi l-intimat kiser il-garanzija minnu moghtija lis-soċjeta` rikorrenti dwar dan il-*waterproofing membrane*.

iii) Tikkundanna lill-intimat sabiex f'terminu qasir u perentorju li joghgobha tipprefiggilu dina l-Onorabbli Qorti, jaghmel a spejjez tiegħu dawk ix-xogholijiet rimedjali mehtiega sabiex jitpogga *waterproofing membrane* tajjeb u li jkun imqieghed skont l-arti u s-sengha; u fin-nuqqas, tawtorizza lis-soċjeta` rikorrenti taghmel dawk ix-xogholijiet rimedjali u mehtiega hi, taht is-supervizjoni ta' Perit Arkitett u a spejjez tal-intimat, u tikkundanna lill-intimat ihallas l-ispejjez kollha li jridu jigu nkorsi ghax-xogholijiet rimedjali;

iv) Tiddikjara u tiddeciedi li b'konsegwenza tal-*waterproofing membrane* hazin, is-soċjeta` rikorrenti sofriet danni, inkluz dawk id-danni illi jsehhu fil-mori tal-kawża u jibqghu jsehhu sad-data tas-sentenza finali.

v) Tillikwida d-danni sofferti mis-soċjeta` rikorrenti inkluz dawk illi jsehhu fil-mori tal-kawża u jibqghu jsehhu sad-data tas-sentenza finali.

vi) Tikkundanna lill-intimat ihallas lis-soċjeta` rikorrenti d-danni kollha hekk likwidati. Bl-ispejjez u bl-imghaxijiet kontra l-intimat li qed jiġi minn issa ngunt ghas-subizzjoni".

2. Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenut Emanuel Vella tat-28 ta' Ottubru, 2014, li permezz tagħha ġie eċċepit:

1) “Illi fil-mertu, it-talbiet tas-soċjetà rikorrenti huma kompletament infondati fil-mertu u dana stante s-segwenti:

a) Illi l-ewwel u qabel kollox assolutament mhuwiex minnu li l-esponenti iggarantixxa x-xogħol għal għaxar snin. Di fatti permezz ta’ ittra legali tat-2 ta’ April 2014 (kopja annessa u immarkata bħala Dok A), l-esponenti stieden lis-soċjetà attriċi iġġib prova ta’ dak minnha allegat iżda baqgħet inadempjenti. Ma kien hemm assolutament ebda garanzija f’dan is-sens. Ix-xogħol in kwistjoni sar iktar minn seba’ snin ilu u kien biss riċentement li ħarġu l-cracks lamentati mis-soċjetà attriċi. Illi l-business card esebita mis-soċjetà attriċi permezz tan-nota tas-17 ta’ Settembru 2014 kienet ingħatat mill-esponenti fl-okkażjoni meta wieħed mid-diretturi tas-soċjetà attriċi fil-vesti tiegħu personali kien ikkumissjona lill-esponenti sabiex jagħmillu xogħolijiet ta’ waterproofing ġewwa ir-residenza, ossija villa, tiegħu ġo Ħ’Attard. Dan kien mill-anqas erba’ snin qabel ix-xogħol mertu tal-kawża odjerna, f’liema okkażjoni ma ingħata assolutament l-ebda garanzija – la espressa u lanqas espliċita, la verbali u lanqas bil-miktub. Dan qed jingħad speċjalment anke fid-dawl tal-fatt li d-diretturi tas-soċjetà attriċi riedu soluzzjoni temporanja sakemm isaqqfu l-bejt;

b) Illi għal kuntrarju ta’ dak li qed jiġi allegat, l-esponenti qatt ma aċċetta li x-xogħol kien ħażin. Għall-kuntrarju, l-esponenti kien stieden lill-fornitur tal-*membrane* (ditta Taljana – Polyglass) sabiex jiġi Malta sabiex jiċċekkja l-prodott f’laboratorju. Dan ġie ikkonfermat li kien ta’ kwalità tajba u inoltre iċċekja l-production records ta’ dik il-batch partikolari u kkonferma li l-parametri relattivi huma skont l-ispecification sheet. L-esponenti kien sempliċement b’rieda tajba qiegħed layer ieħor temporanju sabiex sakemm joħorġu t-testijiet ta’ Polyglass ma jkunx hemm ingress ta’ ilma;

c) Illi di più, ġie teknikament ikkonstatat illi l-cracks li rriżultaw huma attribbwibbli għall-moviment eċċessiv tas-substrata u għalhekk bl-ebda mod imputabbli lill-esponenti jew lix-xogħol tiegħu. Huwa indikattiv illi il-fatt li l-*membrane* baqgħet sal-lum imwaħħla mas-substrata jindika li x-xogħol sar tajjeb u li l-prodotti użati kienu idoneji;

d) Illi inoltre, l-esponenti kien ta parir lir-rappreżentanti tas-soċjetà rikorrenti li sabiex iżżid il-life span tal-prodott huma setgħu jagħżlu li tiġi applikata passata żebgħa tal-acrylic sabiex il-prodott ikun prottett mir-raġġi UV u kif ukoll layer ieħor ta’ *membrane* taħt dak attwali. Illi r-rappreżenanti tas-soċjetà rikorrenti kienu irrifjutaw li jsir hekk għalhiex l-intenzjoni tagħhom kienet li jinbena sular ieħor fuq il-bini eżistenti u għalhekk dejjem skond is-soċjetà attriċi il-*membrane* kienet biss soluzzjoni temporanja u riedu jiffrankaw il-flus. Di fatti, on site, l-esponenti kien ikkonstata dak iż-żmien kien hemm diġa’ l-istrutturi (kolonni u vireg) li kienu jindikaw li ser jinbena dan is-

sular ulterjuri. Mandankollu dan is-sular baqa' ma nbeniex sal-lum il-ġurnata.

e) Illi għaldaqstant, il-cracks lamentati bl-ebda mod ma huma responsabbiltà tax-xogħol tal-esponenti u l-materjal supplit minnu;

2) Illi l-esponenti ma kkawża l-ebda dannu lis-soċjetà attriċi;

3) Illi salv eċċezzjonijiet ulterjuri;

4) Bl-ispejjeż, u bl-ingunzjoni tad-diretturi tas-soċjetà rikorrenti għas-subizzjoni tagħhom".

3. Rat is-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tat-28 ta' Settembru, 2018, li permezz tagħha, il-kawża ġiet deċiża fis-sens illi:

"1. Tiċħad l-eċċezzjonijiet tal-konvenut ħlief sa fejn kompatibbli ma' dak deċiż fil-kawża;

2. Tilqa' limitatament l-ewwel talba attriċi u tiddikjara li l-intimat m'esegwiex l-appalt mogħti lilu mis-soċjeta` rikorrenti dwar tqegħid ta' *waterproofing membrane* fil-kumpless ta' mħażen magħruf bl-isem "Ellul Industrial Complex", Triq Indri Psaila, Tal-Ħandaq Industrial Estate, Qormi skont is-sengħa u l-arti, billi maħhadimx sew pero' għandu jġorr biss kwart tar-responsabbilta' għar-raġunijiet mogħtija fis-sentenza;

3. Tilqa' limitatament it-tieni talba attriċi u tiddikjara li l-konvenut sal-grad ta' responsabilta' misjub, huwa kiser il-garanzija minnu mogħtija lis-soċjeta` attriċi dwar dan il-*waterproofing membrane*;

4. Tipprovdi dwar il-bqija tat-talbiet billi tikkundanna lill-konvenut iħallas lis-soċjeta' attriċi is-somma totali ta' ħamest elef sitt mija u ħamsa u disgħin Ewro u tlieta u erbgħin ċenteżmu (€5695.43) in kwantu għal €2195.43 li jkopru rifużjoni ta' kwart tal-prezz imħallas mis-soċjeta' attriċi meta twaħħal il-*membrane* oriġinarjament peress li t-twaħħil ma kienx sar skont is-sengħa u l-arti u in kwantu għal €3500 li għandha tagħmel tajjeb għal teqgħid ta' *membrane* ġdid wara li s-soċjeta' attriċi tagħmel a spejjeż tagħha ix-xogħlijiet riparatorji indikati mill-periti perizjuri.

5. L-ispejjez tal-kawża jinqasmu hekk: ¾ jitħallsu mis-soċjeta' attriċi u ¼ jitħallsu mill-konvenut".

4. Dik il-Qorti tat is-sentenza tagħha wara li għamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:

> "L-ewwel talba tas-soċjeta' attriċi hija sabiex il-Qorti tiddikjara li l-konvenut m'esegwiex l-appalt mogħti lilu mis-soċjeta' attriċi skont is-sengħa u l-arti billi ma ħadimx sew jew uża materjal ta' kwalita' nferjuri jew mhux tajjeb għall-iskop meħtieg, jew it-tnejn flimkien.
>
> Il-Qorti twarrab immedjatament bħala nfondata fil-fatt u fid-dritt l-allegazzjoni tas-soċjeta' attriċi li l-konvenut ħadem b'materjal ta' kwalita' nferjuri. Intwera b'mod mhux kontradett mill-provi, kif del resto ġie konfermat mill-periti esperti tal-Qorti li l-materjal użat kien wieħed ta' kwalita' tajba u ma kellux difetti. Ma tqies li fil-fatt is-soċjeta' attriċi resqet xi prova konkreta ta' din l-allegazzjoni tagħha.
>
> Jibqa' għalhekk il-kwistjoni jekk legalment il-konvenut esegwiex l-appalt skont l-arti u s-sengħa kif minnu kien mistenni u obbligat bil-mod kif ħadem. Qabel xejn għandu jiġi puntwalizzat li għal dak li jirrigwarda l-istitut tal-appalt, l-appaltatur għandu diversi responsabbiltajiet u obbligi f'għajnejn il-ligi.
>
> Ingħad fil-każ Joseph Buhagiar et vs SMW Cortis Ltd deciz fis-27 ta' Mejju 2015 intqal hekk:
>
>> *"Dwar x'inhi r-responsabilita' w id-dover tal-appaltatur, din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza deciza nhar il-25 ta' Jannar, 2011 fl-ismijiet Stivala Operations Limited vs Fithome Interiors Limited Citazzjoni Numru. 503/2007 fejn saret referenza ghas-sentenza fl-ismijiet Proinvest Limited vs Giljan Agius (Appell 8 ta' Jannar 2010) fejn intqal:*
>>
>>> *"hu dover tal-appaltatur li jippresta xoghol tajjeb indipendentament x'jikkonsilja jew ma jikkonsiljax is-sid. Intqal kemm-il darba li l-appaltatur li jesegwixxi hazin ix-xoghol li jifforma l-oggett tal-appalt, huwa responsabbli ghad-dannu kollu li jiġi minn dik l-ezukuzzjoni hazina. Dan hu hekk avolja jkun hemm l-approvazzjoni tax-xoghol jew l-appaltatur ikun mexa' skond l-ispecifikazzjonijiet jew istruzzjonijiet, anke espresso, moghtija mill-kommittent. L-appaltatur hu obbligat u hu dejjem responsabbli li jaghti lil min qabbdu opra sodisfacenti w ma jistax jallega li x-xoghol sar mhux sewwa ghax il-kommittent ma oggezzjonax għal mod kif kien qed isir ix-xoghol.* Fil-fatt intqal ukoll li l-hlas tal-prezz tal-appalt ma jfissirx necessarjament approvazzjoni tax-xoghol jekk dan fil-fatt jirrizulta difettuz."
>>
>> *Jinghad ukoll kif mistqarr mill-Qorti ta' l-Appell fil-kawża Muscat vs Cuschieri deciza fis-26 ta' Mejju 2006 li:*
>>
>>> *"min jidhol biex jesegwixxi appalt irid jaghmel tajjeb anke ghall-bonta` tal-materjal li jforni, nkluz li dan il-materjal ikun idoneju ghall-iskop li ghalih ser jintuza". Din il-Qorti taghmel referenza għal dak li gie meqjus fis-sentenza li nghatat mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili deciza nhar id-9 ta'*

Gunju 2004 fl-ismijiet Raphael Micallef Vs Anthony Agius fejn gie enfasizzat is-segwenti:-

I. skond il-principji generali tad-dritt in materja ta' adempjenza kuntrattwali, l-appaltatur ghandu jassikura li x-xoghol lilu kommess ikun ser isir utilment u mhux b' mod li l-quddiem juri difetti. B' obbligu primarju jibqa' dejjem li "l-appaltatur hu obbligat jezegwixxi l-opra miftehma skond is-sengha" (Kollez. Vol. XLI P II p 892). Dan fis-sens li "l' imprenditore ha l'obbligo di eseguire bene l' opera commessagli secondo i dettami dell' arte suo, e deve prestare almeno una capacita` ordinaria" (Kollez. Vol. XXVII P I p 374);

Dan stabbilit, "jekk hu jaghmel ix-xoghol hazin, lanqas ma huwa eskluz mir-responsabilita' minhabba li hu jkun qaghad għal dak li ried il-kommittent" (Kollez. Vol. XL P I p 485). Jinkombi fuqu b' dover "di resistere ad ordini che egli vedesse pregudizievoli alla solidita` e contrarii alle buone regole dell' arte" (Kollez. Vol. XXV P I p 727). Gie deciz ukoll illi "l-appaltatur li jezegwixxi hazin ix-xoghol li jifforma l-oggett ta' l-appalt huwa responsabbli ghad-dannu kollu li jiġi minn dik l-ezekuzzjoni hazina tax-xoghol; Dan jikkombacja mal-hsieb professat illi "l'impiego di un uomo di scienza a dirigere il lavoro non esime mai l' appaltatore dal prestare quella diligenza e quella perizia ordinaria che gli e` imposto dalla natura del contratto" (Kollez. Vol. XXVII P I p 374).

Ukoll fuq l-istess linja ta' ħsieb ġie deċiz fil-kawża "Francica vs Buhagiar", deciza minn din il-Qorti diversament preseduta fit-28 ta` April, 2004:

"bosta drabi gie ribadit mill-Qrati illi l-appaltatur ghandu jesegwixxi x-xoghol lilu konness fis-sens li huwa ghandu l obbligu wkoll li jara li dan ix-xoghol ikun sejjer issir utilment u mhux b`mod li 'l quddiem juri difetti. F`każ bhal dan hu ghandu mill-ewwel ma jaghmilx ix-xoghol jew ikollu jwiegeb ghad-difetti li jigu 'l quddiem, iżda galadarba huwa accetta li jahdem ix-xoghol, dejjem jibqa` obbligat u responsabbli li jaghti lill-appaltant opera sodisfacenti u spondet peritiam artis u hu obbligat jirrezisti kwalunkwe intromissjoni tal-kommittent".

Fil-kawża "Casha vs Busuttil", deċiża mill-Onorabbli Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri)[1], intqalet din l-osservazzjoni:

"Mhux hekk biss pero`. Fl-obbligu impost fuqu skond dawk l-istess regoli huwa kellu qabel xejn jivverifika jekk il-bazi realizzata minn terzi, u li fuqha kellu jqieghed it-tegoli, kienetx soda u adegwata bizzejjed biex isservi ghall-piz addizzjonali taghhom, jiddenunzja kull difett li jiskopri u, f`każ ta` vizzji hekk skoperti, jastjeni milli jaghti esekuzzjoni ghall-appalt moghti lilu".

Naturalment għandu wkoll obbligi l-appaltant, primarjament dak li jissorvelja x-xogħlijiet li qegħdin isiru fuq ordni tiegħu ukoll li jagħti widen għal suġġerimenti mogħtija lilu mill-appaltat biex ix-xogħol ikun wieħed idoneu u li jservi.

Elenkati dawn il-prinċipji ġurisprudenzjali l-Qorti tagħmel is-segwenti osservazzjonijiet fir-rigward tal-każ odjern:

[1] 25 ta' Jannar, 2006.

1. Kif konkluż mill-periti tekniċi kollha nkarigati mill-Qorti, il-fatt li l-wiċċ tal-bejt li fuqu twaħħal il-*membrane* kien fih ħafna ħotob, nuqqas ta' qlib, ħadid li jisporgi 'l barra mit-travu u anke żrar wassal biex ix-xogħol ta' twaħħil tal-*membrane* ma seta' qatt isir skont l-arti u s-sengħa. Kif anke ġie konstatat mill-esperti u evidenzjat mir-ritratti esibiti, il-*membrane* setgħet titwaħħal tajjeb biss fejn kien possibbli li titwaħħal tajjeb pero' fuq parti konsiderevoli mill-bejt ma setax isir xogħol idoneu u sodisfaċenti.

Il-konvenut jargumenta li huwa kien konxju ta' dan tant li avza b'dan lill-atturi li min-naħa tagħhom skont hu rrifjutaw li jagħmlu xogħol korrettorju għax din tal-*waterproofing* kellha tkun soluzzjoni temporanja (ħaġa miċħuda fermement mill-atturi). Indipendentement minn dan kollu pero' l-konvenut mhux talli ma rrifjutax li jagħmel ix-xogħol talli xorta waħda aċċetta li f'dawn iċ-ċirkustanzi jgħaddi biex jesegwixxi x-xogħol u dan bi pjena konoxxenza li t-twahhil tal-*membrane* li kien ser jaghmel ma seta' qatt ikun għall-altezza ta' dak li tirrikjedi s-sengħa u l-arti minħabba n-nuqqasitajiet fis-substrata minnu stess puntwalizzati. Hawn il-Qorti tagħmel referenza għal dak suċitat mill-affidavit tal-konvenut li juri b'mod ċar u inekwivoku illi hu kien *oltre che* minn konnxju li kien jinħtieg li jsiru xogħlijiet rimedjali minnu indikat lis-soċjeta' attriċi fuq il-bejt de quo biex il-kisi bil-*membrane* jkun ta' suċċess għall-iskop intiż. Għal kull buon fini jingħad li ma hemm ebda dubju li l-intenzjoni tas-soċjeta' attriċi kienet li f'xi żmien il-bejt ikompli jiġi żviluppat għax l-istrutturi li saru kienu indikattivi u juru dan. Madankollu u fi kwalunke każ mhux talli l-konvenut ma ta ebda ħjiel ta' kemm skont il-verżjoni tiegħu stess kellha tkun "temporanja" din is-soluzzjoni tal-*membrane* talli mkien ma rriżulta mill-provi li kien hemm xi ftehim bejn il-partijiet li l-kwalita' tat-twaħħil tal-*membrane* kienet qed issir a riskju esklussiv tas-soċjeta' attriċi. Magħmula dawn l-osservazzjonijiet il-Qorti ma tistax għalhekk tiskolpa għal kollox lill-konvenut mir-responsabilta' għax-xogħol li wettaq. La huwa volontarjament aċċetta li jidħol għal dan l-inkarigu, konxxju tal-problemi tal-bejt in kwistjoni, wisq probabbli biex ma jitlifx l-istess appalt, ma tali aċċettazzjoni skattaw obbligi fuqu li huwa kellu d-dover li jonora inkluż li jagħmel u jrendi xogħol skont l-arti u s-sengħa. La konxjament huwa llaxka f'dawn l-obbligi u ċeda għar-rieda tas-soċjeta' attriċi nonostante it-twiddib tiegħu, bil-konsegwenza li matul is-snin irriżultaw id-danni konstatati mill-periti esperti tal-Qorti, huwa issa għandu jirrispondi għal parti mill-istess.

Madankollu hija l-fehma tal-Qorti li huwa għandu jirrispondi biss parzjalment għall-ħsarat subiti peress li kif ukoll ġie konstatat mill-esperti tal-Qorti, ħsarat oħrajn ġew kawżati minn fatturi li kienu ndipendenti mix-xogħol li għamel l-istess konvenut meta waħħal il-*membrane* fuq il-bejt tal-proprjeta' tas-soċjeta' attriċi.

2. Il-Qorti nfatti tinnota mir-rapporti tal-periti nkarigati minnha li parti mill-ħsarat li ġarrab l-istess *membrane* huwa attribwibbli għal

nuqqasijiet li għalihom għandha tirrispondi biss is-soċjeta' attriċi. Infatti ntwera li:

a. kien sar ħafna mixi fil-partijiet tal-bejt fejn irrizultat il-ħsara fil-*membrane*. Dan seħħ minħabba li ġie armat armar fuq il-bejt biex tkaħħlet il-faċċata, liema xogħol kien jeħtieg ħafna mixi fuq il-bejt. Sar qsim fil-*membrane* b'rizultat ta' oġġetti tqal jew tkaxkir fuq l-istess materjal;

b. kien hemm moviment fil-ħitan u l-planki tal-binja matul is-snin li affetwa ħażin il-*membrane*;

c. ma saret ebda xorta ta' maintenance fuq il-*membrane* tul il-perkors taż-żmien;

d. kien hemm nuqqas ta' applikazzjoni ta' żebgħa riflettiva fuq il-*membrane*.

Ċertament li ta' dawn id-diversi nuqqasijiet m'għandux jirrispondi l-konvenut għax huma kompletament estraneji għalih. Ta' dawn għandha ġġorr ir-responsabilta' is-soċjeta' attriċi għax kienu jirrigwardaw direttament lilha biss bħala sid tal-proprjeta' in kwistjoni.

Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti tqis li l-konvenut għandu jġorr biss kwart tar-responsabbilta' għat-tqegħid tal-*membrane* fil-kumpless tas-soċjeta' attriċi b'mod li ma huwiex meqjus magħmul skont l-arti u s-sengħa.

L-ewwel talba għalhekk sejra tiġi milqugħa limitatament kif appena ngħad.

Fit-tieni talba tagħha s-soċjeta' attriċi titlob lill-Qorti tiddikjara li l-konvenut kiser il-garanzija li taha dwar l-istess *waterproofing membrane*.

Is-soċjeta' attriċi tinsisti li huma kienu ngħataw il-garanzija li l-*membrane* kellu jservi għal għaxar snin filwaqt li l-konvenut jgħid li hu qatt ma kien ta tali garanzija. Anzi żid li tali garanzija zgur ma kienetx applikabbli għal min bħas-soċjeta' attriċi skontu ried jiffranka.

Huwa evidenti għalhekk li l-verzjonijiet tal-partijiet dwar l-għoti o meno ta' din il-garanzija huma konfliġġenti. Iżda kif gie ripetutament affermat mill-Qrati, mhux kull konflitt ta` prova jew kontradizzjoni jew nuqqas għandha xxekkel lill-gudikant milli jasal għall-konklużjonijiet tiegħu dwar il-mertu quddiemu. Il-fattur li għandu jiggwida lill-Qorti, dejjem fi grad ta' probabilita', huwa l-verżjoni u t-teżi ta' dik il-parti li fiċ-ċirkustanzi tal-każ l-aktar tirriżulta verosimili, kredibbli u konsistenti.

Kif inghad minn din il-Qorti diversament preseduta fil-każ fl-ismijiet Raymond Cauchi noe vs Michael Angelo Fenech deciz fil-15 ta`

Dicembru 2015[2] b'referenza għall-rassenja ta' ġurisprudenza dwar din il-materja –

> "*Konflitt tal-verzjonijiet*"
>
> *Fis-sentenza tagħha tal-24 ta` Marzu 2004 fil-kawża `Xuereb et vs Gauci et` il-Qorti ta` l-Appell Inferjuri qalet hekk dwar konflitt ta` provi fil-kamp civili –*
>
>> *"Huwa pacifiku f`materja ta` konflitt ta` versjonijiet illi l-Qorti kellha tkun gwidata minn zewg principji fl-evalwazzjoni tal-provi quddiemha*:
>>
>>> 1*) Li taghraf tislet minn dawn il-provi korroborazzjoni li tista` tikkonforta xi wahda miz-zewg verzjonijiet bhala li tkun aktar kredibbli u attendibbli minn oħra ; u*
>>>
>>> *2) Fin-nuqqas, li tigi applikata l-massima "actore non probante reus absolvitur".*
>>
>> *Ara a propozitu sentenza fl-ismijiet "Fogg Insurance Agencies Limited noe vs Maryanne Theuma", Appell, Sede Inferjuri, 22 ta` Novembru, 2001.*
>>
>> *Fi kliem iehor il-Qorti ghandha tezamina jekk xi wahda miz-zewg verzjonijiet, fid-dawl tas-soliti kriterji tal-kredibilita` u specjalment dawk tal-konsistenza u verosimiljanza, ghandhiex teskludi lill-oħra, anke fuq il-bilanc tal-probabilitajiet u tal-preponderanza tal-provi, ghax dawn, f`kawzi civili, huma generalment sufficjenti ghall-konvinciment tal-gudikant (Kollez. Vol L pII p440)."*
>>
>> *(ara wkoll : "Bugeja vs Meilak" – PA/TM – 30 ta` Ottubru 2003 ; "Kmandant tal-Forzi Armati ta` Malta vs Difesa" – PA/PS – 28 ta` Mejju 2003 ; "Farrugia vs Farrugia" – PA/CC – 24 ta` Novembru 1966)*
>
> *Fis-sentenza ta` din il-Qorti (PA/PS) tat-28 ta` April 2003 fil-kawża "Ciantar vs Curmi noe" kien precizat hekk –*
>
>> *"Huwa ben maghruf f`materja konsimili illi mhux kwalunkwe konflitt, kontradizzjonijiet jew inezattezzi fil-provi ghandhom ihallu lill-Qorti f`dak l-istat ta` perplessita`li minhabba fihom ma tkunx tista` tiddeciedi b`kuxjenza kwieta jew jkollha b`konsegwenza taqa` fuq ir-regola ta` in dubio pro reo ;*
>>
>> *Fil-kamp civili għal dak li hu apprezzament tal-provi, il-kriterju ma huwiex dak jekk il-gudikant assolutament jemminx l-ispjegazzjonijiet forniti lilu imma jekk dawn l-istess spjegazzjonijiet humiex, fic-cirkostanzi zvarjati tal-hajja, verosimili. Dan fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, sostrat baziku ta` azzjoni civili, in kwantu huma dawn, flimkien mal-proponderanza tal-provi, generalment bastanti ghall-konvinciment. Ghax kif inhu pacifikament akkolt, ic-certezza morali hi ndotta mill-preponderanza tal-probabilitajiet. Dan ghad- differenza ta` dak li japplika fil-kamp kriminali fejn il-htija trid tirrizulta minghajr ma thalli dubju ragjonevoli. (Vol. XXXVI P I p 319)"*

[2] Rik Gru Nru 1170/86

(ara wkoll : "Camilleri vs Borg" – Appell Civili – 17 ta` Marzu 2003 ; "Zammit vs Petrococchino" – Appell Kummercjali – 25 ta` Frar 1952 ; "Vassallo vs Pace" – Appell Civili – 5 ta` Marzu 1986)

Fis-sentenza li tat fis-26 ta` Settembru 2013 fil-kawża "Chef Choice Limited vs Raymond Galea et" din il-Qorti (PA/JRM) qalet hekk :- "… Illi l-Qorti tqis li, għalkemm il-grad ta` prova fil-proċediment ċivili m`huwiex wieħed tassattiv daqs dak mistenni fil-proċediment kriminali, b`daqshekk ma jfissirx li l-provi mressqa jridu jkunu anqas b`saħħithom. Il-prova mistennija fil-qasam tal-proċediment ċivili ma tistax tkun sempliċi supposizzjoni, suspett jew konġettura, imma prova li tikkonvinċi lil min irid jagħmel ġudizzju. Iżda f`każijiet mibnija fuq id-delitt jew il-kważi-delitt, l-aktar meta jkun hemm imdaħħal xi egħmil tal-qerq tal-parti mħarrka huwa ammess li "f`kawża ċivili d- dolo jista` jiġi stabbilit anke permezz ta` presunzjonijiet u ndizji, purke` s`intendi jkunu serji, preċiżi u konkordanti, b`tali mod li ma jħallu l-ebda dubju f`min hu msejjaħ biex jiġġudika" (ara - P.A. PS - Emanuel Ċiantar vs David Curmi et - konfermata mill-Qorti tal-Appell fid-19.6.2006).

Illi minbarra dan, il-parti attriċi għandha l-obbligu li tipprova kif imiss il-premessi għat-talbiet tagħha b`mod li, jekk tonqos li tagħmel dan, iwassal għall- ħelsien tal-parti mħarrka (ara - App. Inf. - JSP - 12.1.2001 - Hans J. Link et vs Raymond Merċieca). Il-fatt li l-parti mħarrka tkun ressqet verżjoni li ma taqbilx ma` dik imressqa mill-parti attriċi ma jfissirx li l-parti attriċi tkun naqset minn dan l-obbligu, għaliex jekk kemm-il darba l-provi ċirkostanzjali, materjali jew fattwali jagħtu piż lil dik il-verżjoni tal-parti attriċi, l-Qorti tista` tagħżel li toqgħod fuqha u twarrab il-verżjoni tal-parti mħarrka. Min-naħa l-oħra, il-fatt li l-parti mħarrka ma tressaqx provi tajba jew ma tressaq provi xejn kontra l- pretensjonijiet tal-parti attriċi, ma jeħlisx lil din milli tipprova kif imiss l- allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet tagħha (ara - App. Inf. PS - 7.5.2010 - Emanuel Ellul et vs Anthony Busuttil).

Illi huwa għalhekk li l-liġi torbot lill-parti f`kawża li tipprova dak li tallega (ara l-Art. 562 tal-Kap 12) u li tagħmel dan billi tressaq l-aħjar prova (Art. 559 tal-Kap 12).

… Iżda dak li jgħodd f`kawża m`huwiex l-għadd tax-xhieda mressqa għaliex "il-fatt li xhieda jkunu ġew prodotti minn parti partikolari f`kawża ... ċertament ma jfissirx li l-Qorti hija marbuta li temmen b`għajnejha magħluqa, jew li temmen aktar, dak kollu li dawn ix-xhieda jgħidu `favur` il-parti. Fuq kollox, ix-xhud ma jiġix prodott biex jixhed `favur` parti jew `kontra` oħra, imma jiġi prodott biex jgħid il-verita`, il-verita` kollha, u xejn anqas minn dik il-verita` kollha" (ara - App. Ċiv. 19.6.2006 - Emanuel Ċiantar vs David Curmi et)

Illi l-Qorti tqis li, iżda, bħal ma jiġri f`każijiet bħal dawn, il-verżjonijiet tal-partijiet u ta` dawk li setgħu nvoluti magħhom ikunu tabilfors miżgħuda b`doża qawwija ta` apprezzament suġġettiv ta` dak li jkun ġara. Il-Qorti tifhem li kull parti jkollha t-tendenza li tpinġi lilha nnifisha bħala l-vittma u l-parti l-oħra bħala l-ħatja, u dan jgħodd ukoll għall-verżjonijiet li jagħtu dawk il-persuni l-oħrajn li jkunu b`xi mod involuti fl-episodju. Huwa d-dmir tal-Qorti li tgħarbel minn fost dawn il-verżjonijiet kollha u minn provi indipendenti li jistgħu jirriżultaw il-fatti essenzjali li jistgħu jgħinuha tasal biex issib x`kien li tassew ġara u kif imxew l-affarijiet;

Illi l-Qorti tifhem li, fil-kamp ċivili, il-piż probatorju m`huwiex dak ta` provi lil hinn mid-dubju raġonevoli (ara App. Inf. PS - 7.5.2010 - Emanuel Ellul et vs Anthony Busuttil). Iżda fejn ikun hemm verżjonijiet li dijametrikament ma jaqblux, u li t-tnejn jistgħu jkunu plawsibbli, il-prinċipju għandu jkun li tkun favorita t-teżi tal-parti li kontra tagħha tkun saret l-allegazzjoni (ara - P.A. NC - 28.4.2004 - Frank Giordmaina Medici et vs William Rizzo et). Ladarba min kellu l-obbligu li jipprova dak li jallega ma jseħħlux iwettaq dan, il-parti l-oħra m`għandhiex tbati tali nuqqas u dan bi qbil mal-prinċipju li actore non probante reus absolvitur (ara P.A. LFS - 18.5.2009 - Col. Gustav Caruana noe et vs Air Supplies and Catering Co. Ltd.) Min-naħa l-oħra, mhux kull konflitt ta` prova jew kontradizzjoni għandha twassal lil Qorti biex ma tasalx għal deċiżjoni jew li jkollha ddur fuq il-prinċipju li għadu kemm issemma. Dan għaliex, fil-qasam tal-azzjoni ċivili, l-kriterju li jwassal għall-konvinċiment talġudikant għandu jkun li l-verżjoni tinstab li tkun waħda li l-Qorti tista` toqgħod fuqha u li tkun tirriżulta bis-saħħa ta` xi waħda mill-għodda proċedurali li l-liġi tippermetti fil-proċess probatorju (ara - App. Ċiv. 19.6.2006 - Emanuel Ċiantar vs David Curmi noe). Fit-twettiq ta` eżerċizzju bħal dak, il-Qorti hija marbuta biss li tagħti motivazzjoni kongruwa li tixhed ir-raġunijiet u l-kriterju tal-ħsieb li hija tkun ħaddmet biex tasal għall-fehmiet tagħha ta` ġudizzju fuq il-kwestjoni mressqa quddiemha (ara - App. Inf. 9.1.2008 - Anthony Mifsud et vs Victor Calleja et).”

Fis-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fit-12 ta` April 2007 fil-kawża “Joseph Tonna vs Philip Azzopardi” inghad hekk:-

> *“(i) Ibda biex ir-regola tradizzjonali tal-piz tal-provi timponi a kariku tal-parti li tallega fatt l-oneru li ggib il-prova ta` l-ezistenza tiegħu. Tali oneru hu ugwalment spartit bejn il-kontendenti, sija fuq l-attur li jsostni l-fatti favorevoli li jikkostitwixxu l-bazi tad-dritt azzjonat minnu (actori incumbit probatio), sija fuq il-konvenut ghas-sostenn tal-fatt migjub minnu biex jikkontrasta l-pretiza tal-attur (reus in excipiendo fit actor) – Ara Vol. XLVI/i/5 ;*
>
> *(ii) Fil-kors tal-kawża dan il-piz jista` joxxilla minn parti ghall-oħra, ghax, kif jinghad, `jista jkun gie stabbilit fatt li juri prima facie li t-tezi ta` l-attur hija sostenuta` – Ara Vol. XXXVII/i/577 ;*
>
> *(iii) Il-gudikant adit mill-meritu tal-każ hu tenut jiddeciedi iuxta allegata et probata, u dan jimporta li d-decizjoni tiegħu tigi estratta unikament mill-allegazzjoni tal-partijiet. Jigifieri, minn dawk ic-cirkustanzi tal-fatti dedotti ghab-bazi tad-domanda jew ta` l-eccezzjoni u l-provi offerti mill-partijiet. Jikkonsegwi illi d-dixxiplina tal-piz tal-provi ssir bazi tar-regola legali tal-gudizzju `n kwantu timponi fuq il-gudikant l-konsiderazzjoni li l-fatt allegat mhuwiex veru ghax mhux ippruvat;*
>
> *(iv) Il-valutazzjoni tal-provi hu fondat fuq il-principju tal-konvinciment liberu tal-gudikant. Lilu hu moghti l-poter diskrezzjonali tal-apprezzament tar-rizultanzi probatorji w allura hu liberu li jibbaza l-konvinciment tiegħu minn dawk il-provi li hu jidhirlu li huma l-aktar attendibbli w idoneji ghall-formazzjoni tal-konvinciment tiegħu.”*

Jiġi osservat ukoll li in linea gurisprudenzjali huwa anke konfermat li garanzija tal-prodott tista' tingħata anke verbalment[3].

Elenkati dawn il-prinċipji ġurisprudenzjali u wara li rat il-provi li ġew preżentati mill-partijiet il-Qorti tqis aktar verosimili il-verżjoni tar-rappreżentanti tas-soċjeta' attriċi. Hija fl-ewwel lok altru milli inverosimili anke bħala punt tat-tluq li fuq appalt li kopra medda sostanzjali ta' tqegħid ta' *membrane* fuq il-bejt tal-proprjeta' tas-soċjeta' attriċi li hi la talbet u lanqas ma ngħatat ebda forma ta' garanzija mill-konvenut. Dan meta anke mill-business cards tiegħu stess, li hu kien iqassam biex jirreklama s-servizzi tiegħu, kien a priori javża lill-klijenti prospettivi b'din il-garanzija. Il-Qorti tqis b'hekk attendibbli dak li qalu Dennis u David Ellul, diretturi tas-soċjeta' attriċi li verbalment il-konvenut kien qalilhom li x-xogħol kien se jkun garantit għal għaxar snin meta ħadmilhom fl-2007. Konferma ta' dak li del resto diġa' kien jirreklama l-konvenut fil-business cards tiegħu. Per parentesi jidher ukoll li din il-prassi ta' għoti ta' garanzija hija waħda adirittura adottata minn iben il-konvenut kif jidher mill-business card tiegħu li ġiet esebita. Lanqas ma tqies veritjier dak li xehed il-konvenut dwar xogħol li sar fil-propjeta' ta' wiehed mid-diretturi, biex b'hekk jiskolpa ruħu mill-garanzija mogħtija, segwit il-prinċipju minn jallega jinħtieg jipprova huwa naqqas li jressaq tali prova konsiderando li dan il-fatt ġie negat mid-direttur li jgħix ġewwa Ħ'Attard kif intqal.

Ghalhekk il-Qorti sejra tilqa' din it-talba limitatament sal-grad ta' responsabilta' attribwita lill-konvenut skont l-ewwel talba tas-soċjeta' attriċi.

Fil-bqija tat-talbiet tagħha, s-soċjeta' attriċi titlob lill-Qorti tikkundanna lill-konvenut jagħmel xogħlijiet rimedjali (u fin-nuqqas tawtorizzaha tagħmilhom hi a spejjeż tiegħu) kif ukoll li tillikwida u tordna l-ħlas tad-danni li sofriet.

Bħala fatt, is-soċjeta' attriċi kienet ħallset is-somma ta' €8,781.73c lill-konvenut għall-*membrane* li waħħal fl-appalt moghti lilu. Il-perit tekniku Ellul Vincenti indika ċ-ċifra ta' €14,000 biex isir ix-xogħol ta' tiswija li hemm bżonn. Iżda l-periti perizjuri jsostnu li l-proposta tal-perit Ellul Vincenti biex jitpoġġa *waterproofing membrane* ieħor fuq dik eżistenti mhix ser tkun is-soluzzjoni aħħarija u idonea sakemm il-wiċċ tal-bejt ma jitranġax biex jiġi lixx u idoneu għat-tqegħid tal-*waterproofing membrane*. Fl-opinjoni tagħhom ukoll is-soluzzjoni aħħarija għandha tkun li jinqala dak li hemm illum u jitqieghed substrata regolari fuq il-planki, jew topping jew kontrabejt bl-expansion joints maqtugħin u bi qlib effettiv bi spejjez ghas-soċjeta' attriċi, imbagħad jitpoġġa l-*membrane* ġdid fuqu.

Fid-dawl ta' dak deċiż il-Qorti tqis li fl-ewwel lok il-konvenut għandu jirrifondi kwart tal-prezz li tħallas tiegħu fl-2007 biex għamel il-

[3] **Karl Buhagiar vs Sandro Falzon** deciza fil-15 ta' Jannar 2015 P.A. ukoll **David Mallia vs Benjamin Muscat noe** App Civ. 320/1998/1 deċiz 9/1/2009.

> *membrane* fuq il-bejt tal-imħażen tas-soċjeta' attriċi u cioe' €2195.43 peress li t-twaħħil ma sarx skont is-sengħa u l-arti.
>
> Id-diffikulta hija fir-rigward tax-xogħlijiet rimedjali li biex isiru skont kif rakkomandat mill-periti perizjuri jirrikjedu l-ewwel xi xogħlijiet riparatorji oħra ndikati f'paragrafu 8.04 tar-rapport tal-periti perizjuri, liema xogħlijiet il-Qorti taqbel li għandhom ikunu a spejjeż unikament tas-soċjeta' attriċi kif propost f'paragrafu 8.05 tal-istess rapport. Fiċ-ċirkustanzi pero' l-Qorti ma tarax li hu ideali li l-*membrane* il-ġdid indikat mill-periti perizjuri għandu jsir mill-konvenut anke għax llum jidher li hemm ċerta animosita' bejn il-partijiet. Għalhekk tqis li hu gust li l-konvenut iħallas kwart tas-somma indikata mill-perit Ellul Vincenti lis-soċjeta' attriċi b'dana li mbagħad tieħu ħsieb kollox is-soċjeta' attriċi stess li taghmel ix-xogħlijiet kollha ndikati. Għalhekk il-konvenut għandu jkun ikundannat iħallas ukoll is-somma ta' €3500 lis-soċjeta' attriċi. It-total li għandu jitħallas mill-konvenut huwa ta' €5695.43".

5. Rat ir-rikors tal-appell tal-konvenut Emanuel Vella, li permezz tiegħu talab lil din il-Qorti sabiex tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata, inkwantu laqgħet it-talbiet attriċi parzjalment u tgħaddi sabiex tiċħadhom fis-sħiħ u tilqa' l-eċċezzjonijiet kollha tiegħu, kif indikat fir-risposta ġuramentata, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra s-soċjetà appellata.

6. Rat ir-risposta tal-appell u appell inċidentali tas-soċjetà attriċi E.D.D. Ellul Company Limited, li permezz tagħha wieġbet li din il-Qorti għandha tiċħad l-appell tal-konvenut fis-sħiħ, bl-ispejjeż kontra tiegħu, kif ukoll talbet riforma tas-sentenza appellata mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta' Settembru, 2018, fil-kawża fl-ismijiet premessi, billi filwaqt li tikkonfermaha sa fejn ċaħdet l-eċċezzjonijiet tal-konvenut u laqgħet it-talbiet tas-soċjetà attriċi, u tikkonfermaha wkoll sa fejn il-konvenut ġie kkundannat iħallas l-imgħaxijiet kummerċjali fuq l-ammont dovut lis-soċjeta attriċi permezz tad-digriet tat-12 ta' Diċembru, 2018

tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata tat-28 ta' Settembru, 2018, inkwantu ddeċidiet illi l-konvenut għandu jġorr biss kwart tar-responsabbiltà, inkwantu kkundannatu jħallas biss kwart tal-prezz, kwart tal-ispiża għat-tqegħid tal-*membrane* ġdid u kwart tal-ispejjeż tal-kawża, u minflok tiddikjara u tiddeċiedi li l-konvenut għandu jerfa' r-responsabbiltà kollha, jew iżjed minn kwart tar-responsabbiltà, skont il-proporzjon ikbar li tiddeċiedi din il-Qorti u tikkundanna lill-konvenut iħallas lis-soċjetà attriċi somma akbar minn dik likwidata mill-Ewwel Qorti, skont ir-responsabbiltà li għandu jerfa' l-konvenut, skont kif jiġi deċiż minn din il-Qorti u tikkundanna wkoll illi l-ispejjeż tal-ewwel istanza jitqassmu fl-istess proporzjon tar-responsabbiltà, bl-ispejjeż ta' dawn il-proċeduri tal-appell ikunu kollha a kariku tal-konvenut.

7. Rat ir-risposta tal-konvenut għall-appell inċidentali ppreżentat mis-soċjetà attriċi, li permezz tagħha wieġeb li din il-Qorti għandha tiċħad l-appell inċidentali fis-sħiħ, bl-ispejjeż kollha kontra s-soċjetà attriċi.

8. Semgħet lid-difensuri tal-partijiet jitrattaw l-appell waqt is-seduta tad-9 ta' Mejju, 2023, meta l-appell baqa' differit għas-sentenza.

9. Rat l-atti kollha tal-kawża;

Ikkonsidrat:

10. Illi permezz ta' din il-kawża, is-soċjetà attriċi qiegħda tfittex lill-konvenut talli m'eżegwiex l-appalt mogħti lilu dwar tqegħid ta' *waterproofing membrane*, hekk kif titlob is-sengħa u l-arti, jew ma ħadimx sew jew uża materjal ta' kwalità inferjuri jew mhux tajjeb għall-iskop meħtieġ, jew it-tnejn flimkien jew għal raġunijiet oħra li għalihom irid iwieġeb l-istess konvenut; jiġi dikjarat li l-konvenut kiser il-garanzija mogħtija minnu lis-soċjetà attriċi dwar l-istess *waterproofing membrane;* tikkundanna lill-konvenut sabiex f'terminu qasir u perentorju jagħmel bi spejjeż tiegħu dawk ix-xogħlijiet rimedjali meħtieġa sabiex jitpoġġa *waterproofing membrane* tajjeb u li jkun imqiegħed skont l-arti u s-sengħa, u fin-nuqqas tawtorizza lis-soċjetà attriċi tagħmel ix-xogħlijiet rimedjali meħtieġa u tikkundanna lill-konvenut iħallas l-ispejjeż kollha marbuta max-xogħlijiet rimedjali; tiddikjara u tiddeċiedi li b'konsegwenza tal-*waterproofing membrane* ħażin, is-soċjetà attriċi sofriet id-danni, inkluż dawk li jseħħu fil-mori tal-kawża u jibqgħu jseħħu sad-data tas-sentenza finali; tillikwida d-danni mġarrba minnha, inkluż dawk li jseħħu fil-mori tal-kawża u jibqgħu jseħħu sad-data tas-sentenza finali; tikkundanna lill-konvenut iħallasha d-danni kollha hekk likwidati, bl-ispejjeż u bl-imgħaxijiet kontra l-konvenut.

11. Il-konvenut wieġeb li mhuwiex minnu li huwa ggarantixa x-xogħol għal għaxar snin u li ma kien hemm l-ebda garanzija f'dan is-sens, u li dan jingħad ukoll fid-dawl li d-diretturi tas-soċjetà attriċi riedu soluzzjoni temporanja sakemm isaqqfu l-bejt; kuntrarjament għal dak li jingħad, huwa qatt m'aċċetta li x-xogħol kien ħażin, iżda sempliċement b'rieda tajba, qiegħed saff ieħor temporanju sakemm joħorġu r-riżultati tat-testijiet mid-ditta fornitriċi tal-*membrane* li bagħtet rappreżentant tagħha Malta, mil-liema testijiet irriżulta li l-materjal kien ta' kwalità tajba; il-qsim jew tiċrit li rriżultaw huma attribwibbli għall-moviment eċċessiv tas-*substrate* u għalhekk mhumiex imputabbli lilu jew lix-xogħol tiegħu, u l-fatt li sal-lum il-*membrane* baqgħet imwaħħla huwa indikattiv li x-xogħol sar tajjeb u li l-prodotti kienu idoneji; barra minn hekk huwa kien ta parir lir-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi sabiex tiġi applikata passata żebgħa sabiex il-prodott ikun protett mir-raġġi tax-xemx, kif ukoll saff ieħor ta' *membrane* taħt dak attwali, parir li ġie rifjutat mir-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi peress li l-intenzjoni tagħhom kienet li jinbena sular ieħor fuq dak eżistenti, għalhekk riedu biss soluzzjoni temporanja u li jiffrankaw il-flus, iżda dan is-sular baqa' ma nbeniex; għalhekk il-qsim li minnu tilmenta s-soċjetà attriċi mhuwiex responsabbiltà tax-xogħol tiegħu jew tal-materjal supplit minnu u li huwa ma kkawża l-ebda dannu lis-soċjetà attriċi.

12. L-Ewwel Qorti ddeċidiet il-kawża billi ċaħdet l-eċċezzjonijiet tal-konvenut kif spjegat fl-istess sentenza, laqgħet it-talbiet attriċi limitatament fis-sens li l-konvenut m'eżegwiex l-appalt lilu mogħti dwar tqegħid ta' *waterproofing membrane* fuq il-kumpless tas-soċjetà attriċi, skont kif titlob is-sengħa u l-arti billi ma nħadimx sew, però għandu jġorr biss kwart tar-responsabbiltà għar-raġunijiet hemm imsemmija; laqgħet it-tieni talba limitatament u ddikjarat li l-konvenut sal-grad tar-responsabbiltà misjub, kiser il-garanzija minnu mogħtija lis-soċjetà attriċi; kkundannat lill-konvenut iħallas lis-soċjetà attriċi s-somma ta' €5,695.43, inkwantu għal €2,195.43, li jkopri r-rifużjoni ta' kwart tal-prezz imħallas mis-soċjetà attriċi meta twaħħal il-*membrane* oriġinarjament, peress li t-twaħħil ma sarx skont is-sengħa u l-arti, u inkwantu għal €3,500 li għandu jagħmel tajjeb għal tqegħid ta' *membrane* ġdid, wara li s-soċjetà attriċi tagħmel bi spejjeż tagħha x-xogħlijiet meħtieġa skont kif indikat mill-periti addizzjonali. Bl-ispejjeż tal-kawża jinqasmu inkwantu għal tliet kwarti mis-soċjetà attriċi u kwart jitħallsu mill-konvenut.

13. Il-konvenut ħassu aggravat bis-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili u għalhekk interpona appell minnha. L-appell tiegħu jissejjes fuq tliet aggravji:

(i) li huwa eżegwixxa l-appalt inkwistjoni skont is-sengħa u l-arti;

(ii) ma ngħatat l-ebda garanzija minnu meta ġie eżegwit l-appalt inkwistjoni;

(iii) li huwa m'għandu jħallas l-ebda ammont lis-soċjetà attriċi appellata.

14. Min-naħa tagħha s-soċjetà attriċi appellata flimkien mar-risposta tagħha fejn tikkontesta l-appell tal-konvenut, tressaq hija stess appell inċidentali, li permezz tiegħu tikkontendi li r-responsabbiltà tal-konvenut u t-talbiet konsegwenzjali għaliha kellhom ikunu ferm akbar minn hekk, kif ukoll fir-rigward tal-ispejjeż tal-kawża.

15. Illi għandu jingħad mal-ewwel li, din il-Qorti ma taqbilx mal-ewwel aggravju fl-appell prinċipali tal-konvenut, li permezz tiegħu jikkontendi li huwa eżegwixxa l-appalt skont kif titlob is-sengħa u l-arti. Huwa minnu li l-Ewwel Qorti sejset id-deċiżjoni tagħha fuq ir-rapporti tal-periti tekniċi nkarigati minnha, li rriskontraw diversi fatturi li wasslu għall-istat preżenti tal-*membrane.* Fost dawn il-fatturi, wieħed isib li kien hemm l-armar u t-tkaxkir ta' oġġetti tqal fuq il-*membrane*, li qatt ma sar xi forma ta' manutensjoni fuq l-istess *membrane,* u li ma ġietx applikata xi żebgħa li sservi ta' *reflective layer* – affarijiet li għalihom kienet responsabbli s-soċjetà attriċi inkwantu huma nuqqasijiet relattivi għal wara li ġiet applikata l-*membrane* mill-konvenut, li huwa ma kellu l-ebda kontroll fuqhom. Iżda min-naħa l-oħra, jibqgħu relevanti wkoll, il-kostatazzjonijiet

tal-istess periti fir-rigward tal-istat tal-wiċċ tal-bejt li fuqu ġiet applikata l-*membrane* mill-konvenut. Hekk pereżempju l-ewwel perit tal-Qorti rrileva:

> *"1. Il-wiċċ tas-substrata li fuqha u magħha twaħħlet il-membrane mertu ta' din il-kawża hu l-bogħod ħafna minn dak li wieħed jixtieq u li titlob is-sengħa u l-arti. F'xi partijiet mhux talli l-wiċċ ma kienx lixx u unit iżda kellu diversi ċrieki tal-ħadid jisporgu l-barra mit-travu tant li l-membrane kienet elevata 'l fuq minn wiċċ is-substrata u għalhekk ikkagunat area vulnerabbli ħafna. Kien hemm ukoll ir-ridges ta' bejn il-planki li kienu mhux biss irregolari fil-qies u forma iżda jidher li kien hemm żrar bil-ponta*
>
> *...*
>
> *4. Il-waterproofing sar fuq planki prestressed waħda ħdejn l-oħra bil-vojt ta' bejniethom mimlija bi grouting tal-concrete. Jidher ferm tajjeb li matul il-medda taż-żmien kien hemm moviment kemm fil-ħitan kif ukoll fil-planki. Moviment fil-planki jeffetwa ħazin il-membrane peress li din tkun imwaħħla tajjeb mad-diversi planki. Dan il-moviment jista' faċilment jirrizulta f'tiċrit fil-membrane. Biex dan ma jiġrix jeħtieg li qabel tiġi wweldjata l-membrane l-ispazju bejn il-planki jiġi bridged bi strixxa oħra ta' l-istess membrane biex b'hekk il-membrane ta' fuq ikollha ċerta flessibilita'. Fil-każ odjern din l-istrixxa ma saritx."* (ara fol. 56 tal-proċess)

Dawn il-kostatazzjonijiet saru wkoll mill-periti addizzjonali. L-istess konvenut seta' jikkostata faċilment li l-wiċċ tal-bejt ma kienx lixx, tant hu hekk li jingħad minnu li kien wissa lir-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi dwar il-ħtieġa li jsiru xogħlijiet addizzjonali, sabiex l-art fejn kellha ssir il-*membrane* tkun lixxa. Kwindi l-konvenut kellu jirrifjuta li jwettaq l-appalt qabel ma jitranġa l-wiċċ tal-bejt li fuqu kien ser japplika l-*membrane*. Hekk ukoll, il-konvenut kellu l-għarfien li jekk isiru strixxi fil-*joints* bejn il-planki, dawn kienu jgħinu sabiex meta jkun hemm il-moviment fil-bini, jiġi evitat li l-*membrane* tiċċarrat, miżura oħra li kellha tittieħed sabiex isir ix-xogħol kif titlob is-sengħa u l-arti.

16. Dan jingħad peress li b'rabta mal-kuntratt ta' appalt huwa relevanti s-segwenti prinċipju:

> "l-***appaltatur ghandu jezegwixxi x-xoghol lilu kommess fis-sens li huwa ghandu l-obbligu wkoll li jara li dana x-xoghol ikun sejjer isir utilment u mhux b' mod li 'l quddiem juri difetti. F' kaz bhal dan hu ghandu mill-ewwel ma jaghmilx ix-xoghol jew ikollu jirrispondi ghad-difetti li jigu 'l quddiem***".

(Enfasi ta' din il-Qorti - ara f'dan is-sens is-sentenza fl-ismijiet **Mario Blackman v. Carmelo Farrugia *et nomine*** – Appell Kummerċjali, deċiża fis-27 ta' Marzu, 1972). Hekk ukoll, f'sentenza oħra ta' din il-Qorti tad-19 ta' Ġunju, 2006, fil-kawża fl-ismijiet **Direttur Ġenerali tax-Xogħlijiet v. Charles Azzopardi** li kienet titratta kuntratt simili ta' appalt ta' tqegħid ta' *waterproofing membrane* ngħad*:*

> *"L-appaltatur ghandu jirrifjuta li jaghmel ix-xoghol fejn ikun jaf li r-rizultat ahhari, ghal kwalunkwe raguni, mhux ser ikun sodisfacenti. Fin-nuqqas ikun responsabbli ghad-danni: "L-appaltatur li jezegwixxi hazin ix-xoghol li jifforma l-oggett ta' l-appalt huwa responsabbli ghad-dannu kollu li jigi minn dik l-ezekuzzjoni hazina" (Kollez. Vol XXXVII pIII p883)."*

17. Mhumiex daqstant relevanti l-argumenti mressqa mill-konvenut appellant fl-ewwel aggravju tiegħu meta jingħad minnu li huwa kien qiegħed sempliċement isegwi l-istruzzjonijiet mogħtija lilu mis-soċjetà attriċi, li ma riditux jagħmel xogħlijiet sabiex l-ewwel jitranġa l-wiċċ tal-bejt peress li hija nkarigatu biss li jipprovdi soluzzjoni temporanja u mhux waħda li tkun effettiva fuq medda ta' żmien, peress li hija kellha intenzjoni

li tibni sulari addizzjonali fuq il-maħżen inkwistjoni u għalhekk ma riditx tonfoq ħafna flus. Fil-fatt jingħad illi:

> "***e` dovere dell' appaltatore di resistere ad ordini che egli vedesse pregiudizievoli alla solidita` e contrari alle buone regole della arte***"

(Enfasi ta' din il-Qorti -ara s-sentenza ta' din il-Qorti (Sede Inferjuri) fil-kawża fl-ismijiet **Nicola Vella v. Luigi Agius**, deċiża fis-7 ta' April, 1923). Kif ukoll:

> "***Min iwettaq bicca xoghol li ghaliha jkun gie inkarigat ghandu obbligu jaghti rizultat tajjeb u ta' vantagg ghall-klijent, u jekk jonqos li jaghti dan ir-rizultat, huwa jkun responsabbli ghad-danni, u la jista' jwahhal fl-ghodda, la fil-materjal li juza', la fl-intromessjoni tal-klijent u lanqas fl-istat jew il-kundizzjoni tax-xoghol preparatorju li fuqu jkun irid iwettaq ix-xoghol tieghu. L-appaltatur ghandu obbligu li jwettaq xoghol li jaghti rizultat konformi mal-htigijiet tal-klijent, u ghandu jirrifjuta jwettaq xoghol li jaf jew li messu kien jaf, mhux se jaghti rizultat utili.***"

(Enfasi ta' din il-Qorti - ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti fil-kawża fl-ismijiet **Coleiro Yacht Finishes Limited v. Easysell Kia (Malta) Limited** deċiża fid-9 ta' Novembru, 2012).

18. Isegwi, li minkejja li huwa fatt inkontestat li l-binja kellha strutturi tal-ħadid ħerġin mis-saqaf sabiex aktar 'il quddiem iservu fl-istruttura tal-bini, li kienu jindikaw li tabilħaqq li xi darba kien ser jittella' sular addizzjonali, ladarba l-konvenut ma kellu l-ebda kontroll fuq meta dan il-bini addizzjonali kellu jseħħ, huwa kellu jew jirrifjuta li jwettaq l-appalt jekk l-art tal-bejt ma tiġix ippreparata kif suppost, sabiex tkun tista' titpoġġa l-

membrane, sabiex jevita l-problemi li fil-fatt seħħew, inkella jinsisti li jsir ftehim bil-miktub sabiex tirrifletti r-riskji marbuta max-xogħol hekk imsejjaħ temporanju, fejn is-soċjetà attriċi taċċetta dan ir-riskju kontra l-parir mogħti lilha bħala soluzzjoni temporanja. Iżda kif ġustament osservat mill-Ewwel Qorti, ladarba l-konvenut, minkejja li kien konxju dwar il-problemi tal-bejt, aċċetta l-inkarigu, ma tali aċċettazzjoni skattaw l-obbligi li huwa kellu dover li jonora – dak li jagħmel xogħol skont l-arti u s-sengħa. Isegwi li l-ewwel aggravju tal-konvenut ma jreġix u ser jiġi miċħud.

19. Imiss li jiġi trattat it-tieni aggravju, dak fejn il-konvenut appellant jilmenta li ma ngħatat l-ebda garanzija minnu. Lil hinn mill-kunflitt tal-verżjonijiet mogħtija mill-kontendenti fil-kawża, dwar il-garanzija mogħtija mill-konvenut u l-fatt li f'dan il-kuntest l-Ewwel Qorti qieset li l-verżjoni tar-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi kienet aktar verosimili minn dik tal-konvenut, jibqa' dejjem applikabbli l-prinċipju illi "l-*artefici ghandu jiggarantixxi l-bonta` tax-xoghol tieghu*" (Ara Kollez. **Vol. XXXV P III p 528;** u s-sentenza fl-ismijiet **Victor Tabone v. Felix Mifsud**, deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, fil-5 ta' Ottubru 1994). Isegwi li minkejja li jirriżulta li fuq il-*business card* tal-konvenut kien jingħad li tingħata għaxar snin garanzija, ma tistax fiha nnifisha titqies bħala ċertifikat ta' garanzija, ġaladarba l-kuntrattur għandu jiggarantixxi l-bontà tax-xogħol tiegħu u jekk jagħmel ix-xogħol ħażin lanqas ma hu eskluż mir-responsabbilta`

għad-danni, minħabba l-fatt illi hu kien qiegħed isegwi dak illi ried il-kommittent u jibqa' responsabbli l-istess, jekk qabel ma beda x-xogħol seta' kien jaf li fil-materjal illi fuqu kien ser jaħdem kien hemm xi mankament u għalhekk ix-xogħol kien inutli. Isegwi li mhux daqstant relevanti meta ngħatat il-*business card* mill-konvenut lir-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi appellata. Relevanti f'dan ir-rigward li l-kuntrattur jiggarantixxi l-bontà tax-xogħol tiegħu hija wkoll is-sentenza ta' din il-Qorti (Sede Inferjuri) fil-kawża fl-ismijiet **Biagio Muscat v. Anthony Falzon et** tat-12 ta' Mejju, 2003. Għalhekk lanqas it-tieni aggravju fl-appell prinċipali tal-konvenut ma jista' jiġi milqugħ.

20. Jonqos li jiġi trattat l-aħħar aggravju tal-konvenut, dak fejn jikkontendi li m'għandu jħallas l-ebda ammont lis-soċjetà attriċi appellata u jikkontesta d-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti meta kkundannatu jħallas is-somma ta' €5,695.43, inkwantu għal €2,195.43 bħala rifużjoni ta' kwart tal-prezz imħallas mis-soċjetà attriċi, ladarba l-*membrane* ma twaħħlitx skont is-sengħa u l-arti, u inkwantu għal €3,500 sabiex tagħmel tajjeb għat-tqegħid ta' *membrane* ġdid, sabiex jitwettqu x-xogħlijiet rimedjali meħtieġa, kif indikati mill-periti addizjonali. Dan meta skont l-appellant (i) ma kien hemm l-ebda talba għar-rifużjoni tal-prezz u għalhekk jisħaq li l-Ewwel Qorti marret lil hinn mis-setgħat tagħha peress li ħarġet 'il barra mit-talbiet dedotti fir-rikors promotur; (ii) ma ġew ippruvati l-ebda danni mġarrba mis-soċjetà attriċi u ma tressqu l-ebda provi dwar danni

allegatament sofferti minnha b'konsegwenza tat-tiċrit fil-*membrane* (iii) l-Ewwel Qorti kienet żbaljata meta ordnat li huwa kellu jħallas kwart ta' €14,000, inkwantu din is-somma hija bbażata fuq l-istima tal-Perit Ellul Vincenti, bir-rata ta' €10 għal kull metru kwadru, meta huwa eżegwixxa l-appalt bir-rata ta' €5.82 għal kull metru kwadru. Jilmenta li bl-ammont likwidat ser jispiċċa jħallas lura 65% mill-prezz lilu mħallas u dan meta suppost l-Ewwel Qorti kkonkludiet li kellu jġorr biss kwart tal-ħsara riżultanti fil-*membrane*. F'kull każ, il-konvenut jilmenta li m'għandu l-ebda kontroll sabiex jassigura li l-ammont likwidat mill-Ewwel Qorti ser jintuża sabiex effettivament jitwettaq ix-xogħol rimedjali, peress li ma hemm l-ebda ordni sabiex ix-xogħlijiet jitwettqu taħt is-sorveljanza ta' perit arkitett appuntat mill-Qorti.

21. Fil-fehma ta' din il-Qorti, ma jistax jingħad li l-Ewwel Qorti marret lil hinn mis-setgħat tagħha kif jingħad mill-appellant, peress li t-talbiet attriċi ta' danni konsegwenti talba għad-dikjarazzjoni li appalt ma ġiex eżegwit hekk kif titlob is-sengħa u l-arti, ċertament tinkludi r-rifużjoni tal-prezz imħallas minħabba xogħol ħażin jew ir-rifużjoni ta' dik il-parti tal-prezz li jitqies responsabbli għaliha l-kuntrattur minħabba xogħol ħażin. Ċertament ukoll, ix-xogħlijiet rimedjali meħtieġa konsegwenza tal-inadempjenza tal-kuntrattur li jwettaq ix-xogħlijiet skont kif titlob is-sengħa u l-arti fl-eżekuzzjoni tal-kuntratt ta' appalt mogħti lilu wkoll jaqgħu fil-parametri tad-danni mitluba mill-appellata. Wara kollox, l-Artikolu 1125

tal-Kodiċi Ċivili jipprovdi li kull min jonqos li jwettaq xi obbligazzjoni li jkun intrabat li jagħmel, għandu jagħmel tajjeb lill-parti l-oħra billi jħallasha d-danni li din setgħet ġarbet minħabba dak in-nuqqas. Hekk ukoll ingħad, li min, minħabba ksur ta' rabta kuntrattwali li jkun daħal għaliha, isir responsabbli għall-ħlas tad-danni lill-parti l-ohra, irid jagħmel tajjeb għal kull dannu li raġonevolment jitqies konsegwenti direttament għal dak in-nuqqas (Ara sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tat-23 ta' April, 2010, fil-kawża fl-ismijiet **Joseph Dalli et v. Mediterranean Film Studios Ltd.** (mhix appellata). Ġie ritenut ukoll illi "*meta l-oġġett danneġġat ma jistax jissewwa u jsir inservibbli, id-dannu għandu jkun il-valur tas-sostituzzjoni ta' dak l-oġġett b'wieħed ġdid*" (Ara s-sentenza ta' din il-Qorti (Sede Inferjuri) fil-kawża fl-ismijiet **Albert V. Mallia noe v. Henry Formosa** tat-28 ta' Settembru, 1949 Kollez. Vol. XXXIII.I.844).

22. Relevanti wkoll huma l-konsiderazzjonijiet tad-dritt, li japplikaw f'każijiet ta' appalt għal dak li jikkoncerna l-aspett tad-danni magħmula fis-sentenza ta' din il-Qorti (Sede Inferjuri) tas-6 ta' Ottubru, 2004, fil-kawża fl-ismijiet **Pierre Darmanin v. Moira Agius**, fejn ingħad hekk:

> *"(1) Jinsab deciz illi "jekk l-appaltant jallega li l-appaltatur minnu mqabbad jezegwixxi x-xoghol hazin, u fil-fatt ix-xoghol ikun fih xi difetti, dan ma hux bizejjed biex il-Qorti tiddikjara l-appaltatur responsabbli ghad-danni; ghax jekk id-difetti huma tali li fil-fehma tal-Qorti, u a sodisfazzjoni taghha, ma jaghtux lok ghad-danni, id-deklaratorja tar-r-responsabilita` ghad-danni ma hiex ammissibbli. U dan aktar u aktar jekk jittrapela li d-difetti riskontrati huma tant insinjifikanti u riparabbli malajr … …" (Kollez. Vol XLII pII p699).*

(2) Issokta jigi ritenut illi jekk id-difetti ma jkunux essenzjali jew sostanzjali l-appaltant ma ghandux dritt jitlob ir-rizoluzzjoni tal-kuntratt izda biss li jitlob li dawk id-difetti jigu riparati (Kollez. Vol XXX pIII p433), jew l-appaltatur jaccetta riduzzjoni fil-prezz ("John Bonnici pro et noe -vs- Anthony Sammut", Appell Kummercjali, 22 ta' Gunju 1994);

(3) "A contrario sensu meta d-difetti, kif hekk jirrizulta f'dan il-kaz, huma ta' natura sostanzjali l-appaltatur mhux biss ghandu jitqies inadempjenti imma wkoll li ma jkollux dritt li jippretendi li jirrimedja ghad-difetti fl-ezekuzzjoni tax-xoghol" – ("Victor Tabone -vs- Felix Mifsud", Prim'Awla, Qorti Civili, 5 ta' Ottubru 1994).

(4) Bl-adoperu tar-rizultanzi peritali f'dan il-kaz jista' jinghad li d-difetti u vizzji riskontrati fl-appalt 'de quo' huma ta' natura sostanzjali in kwantu jincidu b'mod notevoli fuq l-uzu tal-opra u jirrenduha inidonea u inadatta ghad-destinazzjoni taghha.

(5) B'danakollu, una volta ma gewx stabbiliti minn xi stima, ir-rizarciment tad-danni ghandu jkun f'mizura ragonata u sensibbli u mhux "in vacuo". Naturalment ukoll dawn ghandhom jigu likwidati in korrispondenza u bhala konsegwenza diretta ta' l-inadempiment u mhux sempliciment ma' fatturi astratti jew irrejali. F'dan il-kaz, tenut rigward tal-fatt illi l-inadempiment ser igib lill-kommittent f'sitwazzjoni li jkollu jordna kcina minn sorsi ohra hi l-fehma ta' din il-Qorti illi l-ammont likwidat "ex aequo et bono" mill-ewwel Qorti gie sewwa mkejjel..." .

23. Applikati l-istess prinċipji għall-każ in eżami, f'dan il-każ ukoll, id-difetti riskontrati mill-periti nkarigati mill-Qorti kienu sostanzjali, tant li għad-diversi raġunijiet imfissra mill-periti nkarigati mill-Ewwel Qorti, il-*membrane* mqegħda mill-konvenut mhix qiegħda sservi l-iskop tagħha, tant li f'xi postijiet qiegħed ikun hemm dħul ta' ilma fil-maħżen (ara ritratt tal-perit a fol. 92 tal-proċess) li ma jistgħux jiġu rimedjati bi ftit xogħlijiet ta' malajr, tant li l-ewwel perit qies li kellha tiġi applikata l-*membrane* ġdida fuq dik eżistenti, mentri l-periti addizzjonali wrew il-fehma li s-soluzzjoni aħħarija għandha tkun li l-ewwel tinqala' l-*membrane* li hemm illum, imbagħad li jsir il-kontrabejt bl-*expansion joints* maqtugħin u bi qlib effettiv

(u li dan ix-xogħol għandu jkun bi spejjeż tas-soċjetà attriċi appellata) imbagħad li jitpoġġa *membrane* ġdid fuqu.

24. Għalkemm is-soċjetà attriċi ma ressqitx prova tal-*quantum* tad-danni, permezz ta' stima *ex parte,* jibqa' l-fatt li l-ewwel perit tekniku wasal għal stima tad-danni marbuta max-xogħlijiet rimedjali, li fil-fehma tiegħu huma meħtieġa u li huma fl-ammont ta' €14,000 (dan l-ammont ovvjament huwa bbażat fuq ir-rata li l-istess perit qies applikabbli sabiex jitwettqu l-imsemmija xogħlijiet rimedjali sabiex tiġi rimpjazzata l-*membrane* u ma tinkludix ix-xogħlijiet sabiex jiġi livellat il-wiċċ tal-bejt – ara eskussjoni tal-perit a fol. 193). Mentri għalkemm il-periti addizzjonali wrew il-fehma li l-ewwel kellhom isiru xogħlijiet sabiex jitranġa l-bejt, u dan bi spejjeż tas-soċjetà attriċi, imbagħad għandha ssir *membrane* ġdida. Kif ingħad drabi oħra, il-konsiderazzjonijiet tal-perit tekniku maħtur mill-Qorti jikkostitwixxu skont il-liġi, prova ta' fatt li għandhom jiġu meqjusa bħala tali. L-Ewwel Qorti filwaqt li qablet li l-ewwel għandhom isiru x-xogħlijiet rimedjali ndikati mill-periti addizzjonali f'paragrafu 8.04 tar-rapport tagħhom, qieset li ma jkunx ideali li jkun il-konvenut li jwettaq ix-xogħlijiet rimedjali, konsidrat l-animosità li nħalqet bejn il-kontendenti fil-kawża.

25. Konsidrat il-fatt li l-konvenut ġie meqjus responsabbli għall-kwart mir-responsabbiltà għal dak li ġara, ġie mgħobbi wkoll bi kwart tal-ispejjeż

marbuta max-xogħlijiet rimedjali, limitatament għat-tqegħid mill-ġdid tal-*membrane* li ġew likwidati fl-ammont ta' €3,500. Din il-Qorti ma ssib xejn x'tiċċensura f'dak li ddeċidiet l-Ewwel Qorti. Jibqa' l-fatt li l-konvenut appellant ser jagħmel tajjeb għall-kwart mid-danni totali mġarrba mis-soċjetà attriċi appellata konsegwenza tal-aġir tiegħu li ma wettaqx l-appalt skont l-arti u s-sengħa, u din il-Qorti ma ssib l-ebda raġuni valida sabiex tvarja dak deċiż mill-Ewwel Qorti. Bil-ħlas li ser iwettaq il-konvenut appellant huwa ser jissalda d-danni mas-soċjetà attriċi u ma hemm l-ebda raġuni valida li jżomm xi kontroll fuq ix-xogħlijiet rimedjali li ser jitwettqu mis-soċjetà attriċi. Mal-ħlas ta' sehem il-konvenut mix-xogħlijiet rimedjali, dawn issa ser ikunu responsabbiltà tal-istess soċjetà appellata. Isegwi li dan l-aggravju tal-konvenut ukoll m'għandux jiġi milqugħ.

26. Fir-rigward tal-appell inċidentali, is-soċjetà attriċi appellata tikkontesta d-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti sa fejn irriteniet li l-konvenut għandu jbati biss kwart mir-responsabbiltà u kwart mill-ispejjeż tal-kawża, meta fil-fehma tagħha kellu jerfa' responsabbiltà ferm akbar minn hekk. Għalkemm huwa minnu li l-periti kollha maħtura mill-Qorti kkostataw nuqqas fl-eżekuzzjoni tal-appalt da parti tal-konvenut, meta l-*membrane* tqegħdet fuq wiċċ ta' bejt li ma kienx adattat, u li ma sarux strixxi fil-*joints* li kien hemm bejn il-planki sabiex jgħinu meta jkun hemm il-moviment tal-bini, jibqa' l-fatt li kif ġustament osservat mill-Ewwel Qorti, kien hemm numru ta' nuqqasijiet li għalihom kellha twieġeb l-istess soċjetà attriċi u

mhux il-konvenut. Hekk pereżempju, il-perit tekniku qies li kien hemm numru ta' daqqiet fil-*membrane* li rriżultaw wara li sar il-kisi tal-faċċata tal-binja, kien sar armar fuq il-membrane li seta' kkaġuna d-diversi daqqiet u li jinsabu msewwija, kif ukoll in-nuqqas ta' manutensjoni regolari, inkluż li jkun miżbugħ b'żebgha li tirrifletti d-dawl ħalli t-temperatura tinżamm baxxa kemm jista' jkun, liema manutensjoni tibqa' responsabbiltà tas-soċjetà attriċi. Huwa inutili li l-appellanti inċidentalment issostni li ma ngħatat l-ebda struzzjonijiet dwar manutensjoni partikolari, hija bħala sid il-maħżen tibqa' responsabbli għall-manutensjoni tal-istess.

27. Inoltre, il-periti addizzjonali nnutaw li l-bejt ma kellux qlib sufficjenti u dan kellu jirriżulta mill-kontrabejt li fil-fatt ma ġiex imqiegħed. Id-dranaġġ tal-ilma tax-xita ma ġiex mgħejjun mill-fatt li bejt ta' dik l-entità jagħti għall-punt wiehed. Dan irriżulta kif ikkonstatat mill-periti addizzjonali dakinhar tal-aċċess f'diversi għadajjar ta' ilma, kif ukoll li fir-rapport tagħhom irrilevaw li:

> *"...il-fatt li ma tqiegħedx topping jew kontrabejt fuq is-saqaf tal-planki bħala "bad building practice" u ċertament ikkontribwixxa ferm għas-sitwazzjoni preżenti fejn il-waterproofing membrane tqegħdet fuq wiċċ li ma kienx lixx. Apparti mill-fatt li fi struttura bħal dik li aċċedew fiha, fejn hemm spans konsiderevoli u mibnija kif inhi, kien se jirrizulta ċaqliq tal-planki li jeffetwa l-integrita' tal-waterproofing membrane impoġġija direttament fuqhom. It-tqegħid ta' topping jew kontrabejt, apparti li jsaħħah l-istruttura u jipprovdi wiċċ aktar uniformi, kien jikkontribwixxi wkoll għat-tnaqqis ta' movimenti fl-istess planki;*
>
> *..oltre għad-difetti rilevati mill-abbli Perit Ellul Vincenti, kien hemm difett ieħor li diġa' qed jidher kawża tal-ponding ta' l-ilma għaliex il-qlib mhux effettiv għal kollox u li ser jirrizulta f'mud curling effect li jeffetwa l-impermejabilita' tal-waterproofing membrane"* (ara fol. 214)

Minkejja l-fatt aċċertat li l-konvenut ma kellux jaċċetta li jwettaq ix-xogħlijiet ta' tqegħid tal-*membrane* qabel ma jsiru x-xogħlijiet rimedjali meħtieġa, huwa fatt ukoll li r-responsabbiltà li jsir kontrabejt fuq is-saqaf tal-planki li jkollu l-qlib meħtieġ li ma jżommx l-ilma, hija materja li taqa' fuq spallejn is-soċjetà attriċi, inkwantu tali jitqies bħala parti mill-istruttura li kellha tieħu ħsieb is-soċjetà attriċi bħala sid il-binja (taħt id-direzzjoni tal-perit tagħha). Hekk ukoll, il-periti addizzjonali kkonstataw li l-qsim fil-membrane li huma raw waqt l-aċċess mhuwiex difett fil-materjal, iżda b'riżultat ta' oġġetti tqal jew tkaxkir fuq l-istess materjal. Ċertament il-konvenut m'għandux iwieġeb għal dawn in-nuqqasijiet.

28. Magħdud dan kollu, din il-Qorti tara li l-porzjon ta' responsabbiltà allokata lill-konvenut mill-Ewwel Qorti hija waħda ġusta, u ma tarax li għandha tiżdied, kif titlob is-soċjetà attrici. L-Ewwel Qorti eżerċitat id-diskrezzjoni tagħha f'din il-materja, meta waslet għall-konklużjoni li l-konvenut għandu jġorr kwart mir-responsabbiltà għall-ħsara li kien hemm fil-*membrane* u din il-Qorti tara li, kollox ma' kollox, l-użu tad-diskrezzjoni sar b'mod korrett u ma hemmx lok li ssir xi reviżjoni fir-rigward. Isegwi li l-appell inċidentali wkoll ma jimmeritax li jintlaqa' u ser jiġi miċħud. Inkwantu għall-imgħax, jiġi ppreċiżat biss li, ma tressaq ebda appell fir-rigward.

Deċide

Għal dawn ir-raġunijiet, din il-Qorti taqta' u tiddeċiedi billi tiċħad kemm l-appell prinċipali tal-konvenut Emanuel Vella, kif ukoll dak inċidentali tas-soċjetà E.D.D. Ellul Company Limited, u b'hekk tikkonferma għalkollox is-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, fit-28 ta' Settembru 2018, fil-kawża fl-ismijiet premessi.

L-ispejjeż kollha marbuta mal-appell prinċipali għandhom jitħallsu mill-konvenut Emanuel Vella, filwaqt li l-ispejjeż kollha marbuta mal-appell inċidentali għandhom jitħallsu mis-soċjetà E.D.D. Ellul Company Limited. Il-bqija tal-ispejjeż jibqgħu hekk kif deċiżi mill-Ewwel Qorti.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Joseph R. Micallef Imħallef	Tonio Mallia Imħallef

Deputat Reġistratur
rm